

КОМПОЗИТОЛОГІЯ В ДИСКУРСИВНОМУ ПРОСТОРИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Л.Ф. Омельченко, доктор філол. наук, професор
Київський міжнародний університет

Л.Ф. Соловйова, кандидат філол. наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Об'єктом даної статті є лексична семантика англійських композитів у системі соціально-орієнтованої композитології.

Основна мета даної статті - провести аналіз семантико-стилістичних особливостей композитів у різних сферах соціально-мовленнєвого спілкування.

Актуальність комплексного вивчення композитів через призму функціонально-семантичного підходу підтверджується сучасними концепціями про те, що: а) лексико-семантичні особливості мовних одиниць проявляються в процесі їхнього реального функціонування в мовленні; б) питання орієнтованості мови на отримувача повідомлення розглядаються в межах соціолінгвістичної прагматики, де ця проблема трактується як "фактор адресата".

Англійська мова впродовж всієї історії розвитку характеризувалась наявністю композитного способу творення слів, вагомість якого продовжує зростати, і нині композити становлять найвагоміший пласт неологізмів.

Ефективність вивчення процесу композитної номінації пов'язана насамперед із зверненням до сучасного матеріалу: усної розмовної мови, творів художньої, суспільно-політичної, науково-технічної літератури.

Соціально-комунікативна установка тексту, яка спрямована на ефективну реалізацію основних прагматичних функцій газети - інформативної і соціального впливу, складається із загального соціально-політичного напрямку видання і читацької аудиторії, якій адресується матеріал, і проявляється в загальному соціальному завданні повідомлення. Тому відбір фактів інформації, надання їм соціальної значущості, їхня оцінка і засоби мовного вираження зазнають одночасного впливу двох чинників: 1) ідейно-політичної установки газети; 2) складу й інтересів читацької аудиторії. У газеті соціально-комунікативна установка чинить істотний вплив на принцип відбору і характер функціонування мовних засобів вираження [1: 162-163]. Наприклад: *Mr Putin's choice of venue this year may have been in honour of the 15' anniversary, celebrated this week, of the Russian Union of Industrialists and Entrepreneurs, the business lobby nicknamed "the oligarch's union"* [15: 2] (*nickname* - 1. давати прізвисько, прозивати; 2. називати зменшеним ім'ям; 3. називати неправильно); *Even during this week's affable Kremlin meeting, Mr Putin had a reminder for participants, the day after new money-laundering charges were brought against Mr Khodorkovsky* [15: 2]; *In the past, I thought that relationship-building was another name of networking, I have come to realize that they differ dramatically* [16: 10].

Суспільно-політичні тексти мають істотні відмінності від текстів науково-технічних, оскільки через свої соціальні функції вони мають цілу низку специфічних ознак. Найяскравіше ця специфіка проявляється в прагматичному аспекті цих текстів і їх елементарних одиниць (слів, фразеологізмів).

Аппрейзори (знаки з евалюативним значенням) слугують для вираження оцінки тих чи інших факторів дійсності, суспільних явищ. Під оцінкою в даному випадку розуміється не стільки об'єктивна наявність деяких позитивних якостей, скільки суб'єктивна значущість означуваного для учасників знакової комунікації, суб'єктивність виступає не як чинник індивідуальної психіки, а як соціально

санкціоноване ставлення, закріплене в суспільній свідомості [2: 94-95]. Наприклад: *Sir, Your article "Take South Africa's crime crisis seriously Mr Mbeki" (February 6) highlighted the horrific levels violent crime has reached* [15: 12] (*highlight* - 1. яскраво освітлювати; 2. висувати на передній план; надавати великого значення); *Mr Putin lambasted US foreign policy in a theatrical speech on Saturday* [16: 1] (*lambaste* - бити, лупцювати); *Former vice-president Walter Mondale's acknowledgement that he would raise taxes if elected in 1984 is thought by most to have been a boneheaded political move* [15: 15] (*bonehead* - амер. розм. дурень, бовдур; тупак); *Lords' leave-taking Independence is the key for a reformed UK second chamber* [15: 12] (*leave-taking* - 1. прощання, відхід; 2. прощальна промова); *But second, punishing the Palestinians for their electoral choices is backfiring politically ensuring a failed state before it is even created, and enhancing the influence of Iran in the occupied territories* [16: 14] (*backfire* - 1. давати зворотний спалах (про двигун); 2. призвести до несподіваних наслідків (неприємних для ініціатора); 3. запалювати, зустрічний вогонь (для тушіння пожежі).

У публіцистичній літературі, як і в науковій, авторська суб'єктивна оцінка виражається шаблонними мовними засобами, що призводить до виникнення тенденції, яка проявляється в такому: з одного боку, з'являється трафарет, обов'язковий для позначення емоційної оцінки; з іншого боку, ця трафаретність вбиває той елемент емоційного, який характеризує суб'єктивну оцінку. Тобто, в газетно-публіцистичному тексті відбувається процес баналізації емоційних композит. Наприклад: *But the rugged, red-hued hills in San Rafael, in the heart of Mendoza, are also home to a long-mothballed uranium mine and a plant to concentrate the mineral ore into yellowcake* [15: 4] (*yellowcake* - жовтий kek); *And while it may appeal to do-it-yourselfers, I don't agree with the concept* [16: 8] (*do-it-yourself*- розм. зроблене своїми руками).

Проникнення елементів просторіччя в мову газетних публікацій, що стало в нашу епоху явищем регулярного характеру, сприяє тому, що значна частина всієї сфери розмовного спілкування дотепер охоплюється так званим побутово-розмовним мовленням, яке характеризується строкатістю мовного складу.

Більшість лексем відображають характерну особливість газетної мови, яка повніше виражена в конструктивному сполученні експресії і стандарту. Мова газети як своєрідна прагматико-естетична система базується саме на діалектній єдності цих двох тенденцій. Наприклад: *It is a pin-brained film, but charm goes a fair distance... Grant does silly-ass Englishmen better than anyone, even though the species became extinct in the last century and has never intersected at all with the world of rock and pop* [15: 10].

Оновлення і поповнення лексичного інвентаря англійської мови завдяки активному збільшенню структурно-складних одиниць різної лексико-десигнативної належності детермінується суспільною значимістю денотата, потребами комунікації. Через те, що словотвірні форманти моделі характеризуються власними семантичними ознаками, вони широко вживаються для створення нових найменувань. Наприклад: *wetback* *n* - амер. жарг. мокра стіна, нелегальний іммігрант з Мексики (що перепливає річку Ріо-Гранде); *wildcat* *n* - дика кішка; *a* - ризикований; фантастичний; розм. легковажний; амер. що йде не за розкладом, додатковий (про поїзд); *vote-catching* *a* - що збирає голоси, відомий серед виборців; *soft-pedal* *v* - розм. пом'якшувати, згладжувати; *short-skate* *v* - економити. Пор. також: а) *This reporter chose to brown-bag it taking along some cheese and crackers* [17] - *этот репортер предпочел перекусить бутербродами, которые он принес с собой в бумажном коричневом пакете*; б) ср.

в русском языке: *Вряд ли подобные уточнения подвигнут согласившихся было "покруглостолить" премьера и спикера на переговоры* [18: 4].

В англійській оказіональній лексиці спостерігаються випадки утворення структурно-складних дієслів шляхом лексикалізації синтагм, які виконують функцію звернення в конкретній мовленнєвій ситуації: *"I have been dear Johned myself if that's any consolation to you... You're not the only guy who ever got hit"* [J. Ball] (*to dear John* - лист, одержаний солдатом від дружини з проханням про розлучення); *"My good woman. – Don't good woman me..."* [H. Wells]. Такі дієслова-оказіоналізми являють інтерес не тільки з точки зору їх конструктивних і семантичних особливостей, але і їхньої емоційної забарвленості, тобто здатності виражати захоплення, похвалу, обурення, гнів, осудження. Наприклад: *"Now, Dora" - he began. "Don't you Now, Dora me?" she said in a loud voice..."* [E. Albee].

Мовна система включає в себе також і такі засоби, які характеризують умови життя і взаємини людини в суспільстві, вживання яких неможливо пояснити, скажімо, звичайною номінацією явищ. Так, фразеологізми (як сталі, так і несталі словосполучення, і насамперед ідіоми) в ситуативному вживанні характеризують людину як учасника комунікації з такими рисами: освіченість, вихованість, характер, психічні особливості тощо, тобто це всі ті людські якості, завдяки яким у мові відображається людський фактор [3: 96].

Фразеологія кожної мови - це найцінніша лінгвістична спадщина, у якій віддзеркалюється бачення світу, національна культура, звичаї і вірування, фантазія й історія народу, який розмовляє цією мовою. Завдяки фразеології, особливо ідіоматиці, можна проникнути в далеке минуле не тільки мови, але й історії, і культури її носіїв [4: 66]. Наприклад: A humorous term of great interest is *wrap-rascal*. It is defined by the Century Dictionary as a loose greatcoat worn by people of elegance about 1740, in supposed imitation of the coarse coats of poorer people; hence, any surtout or long outer garment.

Також необхідно навести, висловлювання Ж. Вандрієса про залежність слова від його лексико-семантичних і, ширше, культурно-історичних зв'язків. Наша свідомість устанавлює низку аналогій між словами, перехресних зв'язків між їхніми звуками, поняттями і предметами, які вони позначають. Слово ніколи не спливає в нашій свідомості самотньо. Навіть коли тільки одне слово в одному значенні є в нашій свідомості, то інші, які залишаються в тіні, поняття й емоції, пов'язані з ним, кожну хвилину готові потрапити в нашу свідомість. Слова, які проходять крізь нашу свідомість, перебувають у безперервному зв'язку з нашим інтелектуальним й емоційним життям [5].

Просторічні елементи, жаргонізми, сленгізми, діалектизми маркують мову мовця і подають сигнали про його соціальний і культурно-мовний статус. Наприклад: *to bootleg* - жарт. 1. таємно торгувати контрабандними або самогонними напоями, *bootlegger* – торговець контрабандними або самогонними напоями: *To George all accents and all moods, the shrieks of the windows of murmured bootleggers, the droning of certified accounts explaining crooked ledgers, the grumble of Finnish or Polish homesteaders, were the same* [S. Lewes]; *rubberneck* – ен. турист, роззява, гава: *When I really felt, though, was committing suicide. I felt like jumping out the window. I probably would've done it, too, if I'd been sure somebody'd cover me up as soon as I landed. I didn't want a bunch of stupid rubbernecks looking at me when I was all gory* [Salinger]; *apple-polisher* - підлесник, лестун: *Doesn't that apple-polisher know how stupid he looks? Everybody at the office seems to be an apple-polisher but me* [Spears].

У кожному конкретному випадку оцінка визначається соціальною позицією,

світоглядом, культурним рівнем, інтелектуальним і моральним розвитком людини. Ідіоматичність є притаманною навіть для композитів з прозорою внутрішньою формою, де вона є наслідком розширення об'єму значення і закономірно виникає в результаті забуття, втрати, "стирання" внутрішньої форми. Пор.: *to bear-lead* - подорожувати з молодим аристократом як наставником; *log-rolling* - взаємні послуги (у політиці); угода між членами конгресу про взаємну підтримку (частіше проти загальних інтересів); взаємне вихваляння (у пресі); *log-roll* – амер. робити взаємні послуги (у політиці); взаємно вихвалити (у пресі). Яскраво виражена негативна емоційно-оцінна (семантико-аксиологічна) тональність, притаманна більшості композит-ідіом, ускладнює денотативно-сигніфікативний зміст прямого номінативного значення. Творення композит-ідіом у процесі лінгвокреативної розумової діяльності спирається на сферу фонових знань людини, у яку інформація надходить з індивідуального або соціального досвіду її діяльності у видимому просторі: *baby-kisser* – розм. кандидат, що балотується на виборах; *bell-ringer* – продавець, який постачає товари додому; місцевий політичний діяч; *doorbell-ringing* – обхід будинків, квартир агітаторами (перед виборами); *red-neck* – білий батрак (на півдні США), селянин; *blue-helmets* – голубі каски, війська ООН.

Отже, ідіоматика, на відміну від слів, прямо віддзеркалює когнітивну діяльність членів мовного колективу, основу на наївному уявленні про світ носіїв мови, на їх стосунках між собою, те, що відбувається з ними в цьому світі. Однак усе це є можливим лише тому, що сама мовна система має механізм, який забезпечує цю діяльність [4: 66].

У сучасній англійській мові просторіччя, сленгізми, жаргонізми - це той лексико-граматичний "запасник", з якого в літературну розмовну мову надходять мовні засоби, що формують звичайну розмовну мову. Особливо широко вживані жаргонізми та сленгізми в американському варіанті англійської мови. Поживним середовищем для виникнення стилістично-маркованих просторічних моделей словотворення, цілком імовірно, послужили соціальні умови створення американської нації. Один з найважливіших чинників їхнього виникнення - етнічна неоднорідність, характерна переважно для соціальних низів, а також зовнішній демократизм соціальних верхів суспільства, що допускають широке вживання в офіційних виступах, пресі, радіо, телепередачах, а також у рекламі яскравих просторічних слів. Англія стосовно цього є більш консервативна, а англійська традиційна стриманість мовної поведінки накладає своєрідну заборону на формування в мовній системі моделей експресивного етично-пониженого словотвору. Разом з тим, стилістично марковані моделі похідних слів в американському ареалі англійської мови формуються відповідно до загальних закономірностей мовної системи, що відображають германську базу словотвору [6: 102-103]. Наприклад: *beetle-crusher* – військ, піхотинець; жарт, поліцейський; *brown nose* – жарт, підлиза, підлабузник, любимчик; *bluestocking* – ірон. "синя панчоха", вчена жінка, педантка; *to red-bait* – амер. переслідувати прогресивні елементи, "полювати за червоними"; *brown-bagger* – "зубрила" (завдяки коричневому портфелю, з яким він ніколи не розлучається); *freeloader* - жарт, дармоїд, охочий випити і закусили на чийсь рахунок; *panhandler* - амер. розм. жебрак.

Емотивно-оцінний і соціально-мовний характер композит-ідіом є причиною виникнення в сучасній англійській мові все нових і нових одиниць даного типу, що свідчить про їхню комунікативну релевантність і функціонально-семантичний потенціал. Наркоманію, що спричинила номінативний вибух на периферії

лексичної системи, можна вважати порівняно новим фрагментом негативного соціального досвіду. Незважаючи на те, що нові номінативні одиниці сфери наркоманії обмежені у вживанні субкультурою наркоманів і торговців наркотиками, вони стають загальновідомими у зв'язку з широким висвітленням боротьби з наркоманією засобами масової інформації.

Упродовж останніх двох з половиною десятиліть в англійській мові з'явилася значна кількість слів, пов'язаних з наркоманією, які утворюють нові синонімічні ряди. Наприклад, слово *acid* у значенні "галюциногенний препарат ЛСД" утворює словотворче гніздо, до складу якого входять такі слова, як *acidhead*, *acid-freak* - наркоман, який вживає ЛСД; *acid trip* - галюцинації, що виникають у результаті приймання ЛСД; *acid rock* - різновид рок-н-ролу, що викликає уявлення про психічне переживання; слово *head* входить до складу слів *pot-head* — жарг. наркоман; *hash-head* — жарг. наркоман, який курить марихуану; *pill-head* - розм. людина, яка зловживає снотворними таблетками. Неповна інформативність читача про історію, культуру, реалії, міфи, звичаї, традиції іншого етносу приводить до утворення комунікативного шуму, що являє собою перешкоди, які знижують ефективність комунікації і можуть привести до її припинення (комунікативного цейтноту) [7: 51]. Наприклад; *baglady* - безпритульна жінка, частіше похилого віку, яка носить своє майно в сумці. Слово американського походження, але коли безпритульні почали з'являтися у великій кількості на вулицях британських міст, у 1980-х термін став відомим і на східному узбережжі Атлантичного океану.

Такого роду композити в комунікації створюють шумові ефекти, уникнення яких можливе лише завдяки додатковим поясненням, коментарям, приміткам у текстах. Така компенсація здійснюється і при комунікативному шумі, що обумовлюється повнотою або відсутністю інформованості читача про історію, релігію, міфи, звичаї, традиції іншого етносу.

Для того, щоб сприйняти значення енциклопедичної композити, потрібно володіти додатковими поясненнями, коментарями та відомостями про позначену дійсність і соціолінгвістичну компетенцію [8]. Іншими словами, експлікація енциклопедичної інформації залежить від фонових знань комуніканта, від його соціального, культурного, освітнього статусів, від того, що прийнято називати тезаурусом.

Л.Л. Славова справедливо зазначає: "Успішність/неуспішність акту комунікації значною мірою залежить від адресата та адресанта. Мовець і слухач, як мовні особистості, володіють певним тезаурусом, рівнем енциклопедичних, лінгвістичних, інтерактивних, фонових знань, а також комунікативною компетенцією" [9]. Певні соціальні (у широкому розумінні цього слова) складові виявляються у навичці володіння мовою, окрім, власне, лінгвістичного компонента (тобто, грубо кажучи, знання словника й граматики даної мови), що є основою володіння мовою. Необхідно виділяти національно-культурний, енциклопедичний та ситуативний компоненти, які в сукупності забезпечують нормальне, прийняте в даному соціумі використання мови в різноманітних умовах та ситуаціях людського спілкування [10].

При вивченні мовних явищ об'єкти не слід ізолювати від тих знань про них, які зберігаються в колективній свідомості народу [11].

a baby-minder – woman paid to look after a baby for long periods (e.g. while the mother is out working). Hence, baby-mind;

a baby-sitter - person paid for to look after a baby for a short time (e.g. while parents are at cinema). Hence, baby-sit [19];

Geneva was asked why someone in her family couldn't baby-sit for Raymond [20];

Інтерес представляють культурно-марковані композити, які з'являються на сторінках газет, що видаються в Україні. "В Україні цього року з'явилася модна європейська течія дауншифтинг: люди відмовляються від усіх благ цивілізації та йдуть у села, живуть у маленьких халупах, гріються на печі й перуть білизну на снігу" [21];

"Зрозуміло тільки те, що у випадку поразки Шарпова буде зобов'язана подавати Джеймсу пляшечки з водою, тобто стане water-boy. Якщо ж росіянка виграє, то болл-боєм стане, баскетболіст який зобов'язаний обслужити матч за її участі. Він буде зобов'язаний подавати м'ячі [22: 21].

Композити-ідіоми тісно пов'язані з побутом, релігійними відправленнями, матеріальною і духовною національною культурою, правилами співжиття і звичаями мовного соціуму [4: 63-64]. Наприклад: chicken Kiev - chicken breast fried or baked with a stuffing of garlic butter. One of the first signs of the great British eating public becoming modestly adventurous in their approach to continental-style food; this was one of the earliest successful supermarket ready-made dishes named after Kiev in Ukraine. Однак для того, щоб нові структурно-складні слова залишалися, потрібні сприятливі умови, що сприяють прийняттю цих слів. До таких умов належать: 1) повна відсутність слова для позначення будь-якого поняття: 2.) незадовільні якості існуючого в мові слова (неблагозвучність, нагромодження структури тощо); 3) лінгвістична перевага інновації, що пропонується, над колишнім способом номінації; 4) прихильна суспільна думка стосовно запропонованої інновації; 5) "зелена вулиця" в пресі.

Семантико-емоціональна поліфонія композити створює широкі можливості для передачі суб'єктивної оцінки, а також обумовлює, вібрацію емоційної забарвленості композити і різноманітні форми її емотивно-експресивних (позитивні чи негативні) конотацій. Слід відзначити широту використання метафоричного і метонімічного типів композит у сфері літературної розмовної мови, неофіційного спілкування і просторічної експресивної номінації, що включає слова зниженого стилістичного тону. Наведемо приклади структурно-складних одиниць з ідіоматичним значенням: wind-cheater – плащ до колін; freebooter - грабіжник, пірат, флібустьєр; beef-eater – 1.1) лейб-гвардієць (при англійському дворі); 2) біфітер, солдат охорони лондонського Тауера; 2. м'ясоїд, ненажера (про ненажерливого прислугу); 3. амер. жарг. англієць.

Пор. також: *bright-eyed and bushy-tailed adj. (1942) alert mid enthusiastic: lively or active. Originally US; the underlying reference is to conventional description of the squirrel. Popularized by the Song "Bright eyed and bushy-tailed by B. Merrill: If the fox in the bush and the squirrel in the tree be. why in the world can't you and me be bright-eyed and bushy-tailed and sparkelly as we can be":*

1968 Harry Harrison you look very bright-eyed and bushy-tailed this morning [23].

Стилістично марковані комозити-антропосеми формуються у сфері експресивного сленгу відмінними рисами яких є експресивність і етико-стилістична зниженість. При цьому негативна емотивна тональність просторічних складних сленгізмів і жаргонізмів досягається не за рахунок порушенню структурних норм, а завдяки семантичному ускладненню словотвірного акту метафоричними і метонімічними переносами значення сполучних основ. Наприклад: dogface – амер. розм. 1. піхотинець, піхота 2. рекрут новобранець; 3. солдат, рядовий; 4. солдат, що наздоганяє свою колону; pot-belly – розм. 1. черево пузо; 2. пузата, товстопуза людина; beef-head – груб, бовдур, телепень; penny-wit – розм. дотепник-самоук. Подібні емоційно-оцінні утворення часто виникають у

розмовній мові і, проникаючи в лексичний пласт художньої літератури, зберігають стилістичну маркованість сфери усного спілкування, протиставляючись словам високого і нейтрального стилістичного тону.

Пейоративна конотація імен осіб з метонімічним переносом пояснюється закріпленою мовленнєвою традицією виражати негативне іронічно-зневажливе чи презирливе ставлення до людини за допомогою найменування його словом, яке є прямим іменем ознаки.

Наприклад: *black-mouth* – наклепник; *fat-head* – йолоп, телепень; *wet-nose* – селяк, роззява; *loud-mouth* – розм. крикун; *rough-neck* – амер. розм. хуліган; *egg-head* – ірон. мисляча особа, інтелектуал, ерудит; *rat-face* – амер. розм. хитрун, небезпечна людина, бестія; *faint-heart* – боягуз, легкодуха людина; *woolly-head* – знев. 1. негр; 2. амер. іст. прихильник звільнення негрів; *pudding-face* – товсте невиразне обличчя; *pudding-heart* – боягуз; *pudding-head* – розм. дурень, йолоп, телепень.

На думку Т.М. Антонченко, переважаюче індукування негативної оцінки пояснюється тим, що при антропоцентричній спрямованості аксіологічних змін американізмів позитивні виявлення людини сприймаються як відповідність нормі. Отже, вони не потребують особливого виділення. Негативна оцінка об'єкта сприймається як відхилення від норми та мотивується двома принциповими факторами: по-перше, це недосконалість і неспроможність людини, її індивідуальні або соціально неприпустимі недоліки та вади, а по-друге, нешанобливе, зневажливе ставлення людини до інших [12: 134].

Пояснення такої диспропорції між кількістю пейоративних і меліоративних лексем антропосемічного поля слід бачити в тому, що людина не відповідає тому ідеалу краси і моральної чистоти, про який говорив У. Шекспір через Гамлета: *"What a piece of work is a man! How noble in reason! How like a god! The beauty of the world!"* [Hamlet, Act II, Scene 2].

Біблія - Книга книг, скарбниця, повна багатств, райський сад божественної слави, велика річка мудрості, радості і просвітлення – каже: *"І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх"* [Буття 1:27]. У Книзі книг Біблії також читаємо: *"Золоті яблука на срібнім тарелі – це слово, проказане часу свого"* [Пр. 25:11]; *"Яке то солодке слово Твоє для мого піднебіння, солодше від меду воно моїм устам!"* [Пс. 119:103]; *"Смерть та життя – у владі язика, хто ж кохає його, його плід поїдає"* [Пр. 18:21]. Святий Апостол Павло каже: *"Нехай жодне слово гниле не виходить із уст ваших"* [Еф. 4:29] [24].

У подальших дослідженнях можливо сфокусувати вплив на вивченні лексем з конотативними семемами крізь призму базисних концептів "добро і зло", "любов і ненависть", "милосердя і жорстокість", "покарання і вибачення", які проявляються у двох протилежних парадигмах: божественній ("небесній") і повсякденній ("земній").

Перспективним вбачається вивчення проблем актуалізації конотативних компонентів у семантичній структурі композитів крізь призму національно-культурних асоціатів – конотативних реалій, ідіоматичності, понятійної і соціолінгвістичної обумовленості, а також комунікативно-прагматичної релевантності.

Етична сфера є універсальною людської свідомості не випадково, передусім з етичною й істинною сферами пов'язувалась уява в душі людини. Основу і передумову формування етичної сфери й етичної свідомості людини складає первинна оцінна функція людської психіки [13: 112]. Під оцінною семою

розуміється закріплене в семантичній структурі слова оцінне значення, яке реалізує ставлення мовного колективу до співвіднесеному зі словом поняттю чи предмету з точки зору протиставлення позитивне/негативне чи з точки зору відповідності/невідповідності загальноприйнятим нормам.

Характеристика морально-етичної оцінки визначається ідеологічним і психологічним аспектами моралі як форми людської свідомості [14: 225].

Аналіз соціальних компонентів у семантиці і прагматиці слова і соціальних обмежень в їхній сполучуваності наштовхує на висновок про необхідність експлікації подібних компонентів у лінгвістичному описі (переважно в словнику). Таким чином, у цій галузі соціолінгвістика стикається з такими власне лінгвістичними дисциплінами, як лексична семантика і семантика синтаксису. Тобто, виявлення соціальних компонентів у значенні слова і соціальних обмежень у його синтаксичній поведінці вимагає застосування методів аналізу, які використовуються в цих наукових дисциплінах [10: 172].

Дослідження експресивно-емоційного потенціалу і стилістичних функцій композитної номінації тісно зв'язано з широким залученням фонових знань і екстралінгвістичних факторів: ситуації, породження і сприйняття тексту, комунікативна і соціопрагматична установка автора, фактор адресата, лінгвокультурні і етнокультурні традиції, співвіднесення письменником створеної у тексті моделі світу з цим світом.

Постійне розширення ареалу культурно-маркованих композит та їхня, саме, функціонально-стилістична диференціація в різних комунікативних сферах: фамільярно-побутового, невимушено-професійного спілкування, у публіцистиці, у текстах художньої літератури, в науково-технічній термінології, – свідчать про деривативну релевантність цих лексем, їх комунікативно-прагматичний потенціал, а також необхідність та важливість дослідження цих утворень, які допомагають пролити світло на особливості функціонування номінативного механізму в структурно-семантичній системі словоскладання сучасної англійської мови.

Перспективним видається подальше дослідження проблематики культурно-національних конотацій у формуванні лексичного фону композити через призму контрастивно-культурологічного підґрунтя феномена міжкультурної комунікації.

Стаття може послужити імпульсом для подальших соціолінгвістичних досліджень композитної номінації крізь призму контрактивної лінгвістики, а також для успішного розвитку такого напрямку в лінгвістиці, як лінгвокультурологія, яка досліджує насамперед живі комунікативні процеси і зв'язок виразів, що використовуються, із синхронно діючим менталітетом і духовним життям народу.

SUMMARY

Compositology in the Discourse Space of the English Language

The article highlights some aspects of functioning compounds in the discourse space of the English language.

The results obtained encourage us to see further investigating culturally-national connotations in compounds of various stylistic layers that have gained recognition and those ones that have not yet been received into standard English and frequently classified as slang and emotionally charged colloquial words.

Список літератури

1. Усов В.Г. Опыт социолінгвістического анализа газетных текстов // Язык и массовая коммуникация. Социолінгвістическое исследование. – М.: Наука, 1984. – 277 с.
2. Цвиллинг М.Я. Лексико-фразеологические особенности общественно-политического текста // Функциональные стили и преподавание иностранных языков. – М.: Наука, 1982. – С. 94-108.
3. Колшанский Г.В. Объективная картина мира в познании и языке. – М.: Наука, 1990. – 112 с.
4. Черданцева Т.И. Идиоматика и культура // Вопросы языкознания. – 1996 – №1. – С.65-79.
5. Вандриес Ж. Язык. – М.: 1937. – 176 с.
6. Беяева Т.М., Хомяков В. А. Нестандартная лексика английского языка. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. – 208 с.
7. Селиванова Е.А. Лингвокультурный аспект коммуникативного шума // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету / Філологія. Педагогіка і психологія в антропоцентричних парадигмах. – К.: КДЛУ. – 2000. – С. 51-55.
8. Мешков О.Д. Семантические аспекты словосложения английского языка. – М.: Наука, 1986. – С. 113.
9. Славова Л.Л. Типологія комунікативних невдач (на матеріалі сучасного англійського мовлення). – Автореф. ... дис. канд. філол. наук. – Київ, 2000. – 20 с.
10. Крысин Л.П. Социолінгвістические аспекты изучения современного русского языка. – М.: Наука, 1989. – 186 с.
11. Арутюнова Н.Д. Языковая метафора (синтаксис и лексика) // Лингвистика и поэтика. – М.: Наука. 1979. – С. 171-172.
12. Антонченко Т.М. Структурно-семантичні аспекти спрямованості аксіологічних змін американізмів // Вісник Київського лінгвістичного університету / Серія Філологія. – К.: Вид. центр КДЛУ. – 2000. – Т. 3. – №2. – С. 130-136.
13. Берестнев Г.И. Иконичность добра и зла // Вопросы языкознания. – 1999. – № 4. – С. 99-113.
14. Бацевич Ф.С., Космеда Т.А. Очерки по функциональной лексикологии. – Львів: Світ, 1997. – 390 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

15. Financial Times, 8.02.2007
16. Financial Times, 12.02.2007
17. Canadian Tribune, 10.06.1970
18. Труд, 2.02.2007
19. Hornby A.S. (with the assistance of Christina Ruse). – Oxford Student's Dictionary of Current English. – P. 301.
20. Daily Worker, 30.11.1978
21. Сегодня, 04.01.2007
22. Сегодня, 2006
23. Twentieth Century Words / John Ayto. – Oxford: Oxford University Press, 1999. – 577 p.
24. Біблія або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / Переклад проф. Івана Огієнка. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2003. – 1375 с.

КОМПОЗИТОЛОГІЯ В ДИСКУРСИВНОМУ ПРОСТОРИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті висвітлюються деякі аспекти функціонування композитів у дискурсивному просторі англійської мови.

Отримані результати являються імпульсом для подальшого дослідження культурно-національних конотацій композитів різних стилістичних пластів, що отримали визнання і тих лексем, які ще не стали надбанням стандартної англійської мови і часто відносяться до сленгу і емоційно-маркованих колоквиалізмів.

Ключові слова: композитологія, композит, дискурсивний простір, культурно-національна конотація, стилістичний пласт.

КОМПОЗИТОЛОГИЯ В ДИСКУРСИВНОМ ПРОСТРАНСТВЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье освещаются некоторые аспекты функционирования композит в дискурсивном пространстве английского языка.

Полученные результаты являются импульсом для дальнейшего исследования культурно-национальных коннотаций композит различных стилистических пластов, которые получили признание и тех лексем, которые ещё не стали достоянием стандартного английского языка и часто относятся к сленгу и эмоционально-окрашенным коллоквиализмам.

Ключевые слова: композитология, композит, дискурсивное пространство, культурно-национальная коннотация, стилистический пласт.

COMPOSITOLOGY IN THE DISCOURSE SPACE OF THE ENGLISH LANGUAGE

The article highlights some aspects of functioning compounds in the discourse space of the English language.

The results obtained encourage us to see further investigating culturally-national connotations in compounds of various stylistic layers that have gained recognition and those ones that have not yet been received into standard English and frequently classified as slang and emotionally charged colloquial words.

Key Words: compositology, compound, discourse space, culturally-national connotation, stylistic layer.